

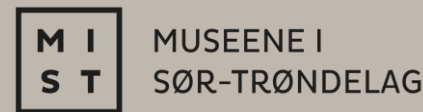

MUSEENE I SØR-TRØNDELAG

MANUAL FOR RETTIGHETSKLARERING OG LISENSIERING AV FOTO

KULTURRÅDETS POLICY FOR WEBPUBLISERING AV FOTO

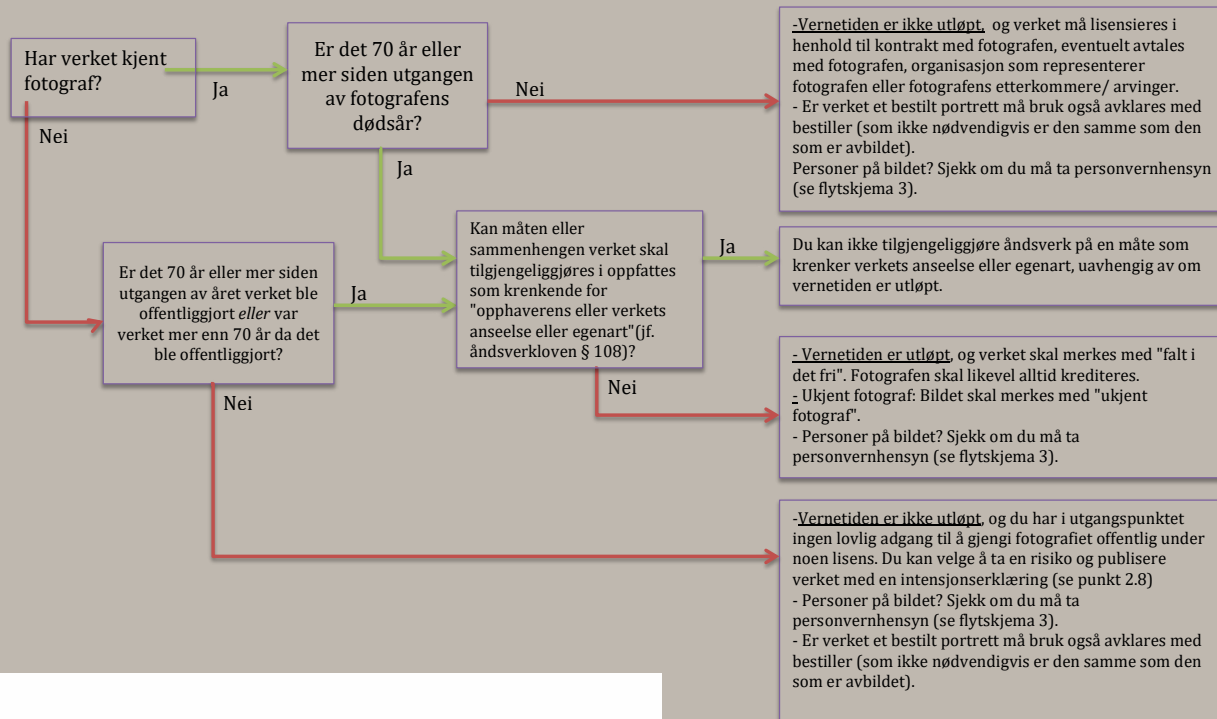
STIKKORD: ÅPENHET, REDELIGHET OG DELINGSKULTUR
SE OGSÅ TORGNESKAR (RED.) (2011) *FOTOJUSS FOR ARKIV, BIBLIOTEK OG MUSEUM*. TILGJENGELIG
FRA SAMLINGSNETT.NO

1. Arkiv, bibliotek og museer bør etterstrebe åpenhet og delingskultur, og bidra til ny bruk i nye sammenhenger av nye brukere. Dette bør praktiseres innenfor rammen av gjeldende lovverk, og med vekt på brukerinteresser.
2. Opphavsmannens ideelle rettigheter skal respekteres. Fotografens navn angis alltid der det er kjent. Er fotografens identitet ukjent angis dette med "Fotograf ukjent". Ideelle rettigheter gjelder også for materiale der vernetiden er utløpt.
3. Angi tydelig om bildet publiseres i bearbeidet form, f.eks. beskåret, detalj e.l. Dette er god skikk også for eldre materiale der vernetiden er utløpt.
4. Alt materiale bør merkes med opphavsrettslig status/lisens, og med eksplisitte og liberale bruksvilkår når det gjelder abm-institusjonens eventuelle rettigheter.
5. Grunnleggende metadata (bl.a. fotograf, eier, tid, sted) bør lagres i bildefilen.
6. Der man ikke har funnet frem til rettighetshavere, bør det tydelig opplyses om institusjonens forsøk på å avklare rettigheter, og intensjon om å betale eventuelle vederlag.
7. Det bør være enkelt å ta kontakt dersom man har eventuelle synspunkter eller innvendinger på publiseringen.
8. Det bør reageres raskt på eventuelle klager. Bl.a. bør materiale kunne fjernes raskt.
9. Alt materiale som er falt i det fri (utløpt vernetid) må publiseres uten restriksjoner og merkes med CC-Public Domain Mark "PDM" eller tilsvarende. Digitalisering genererer ikke ny opphavsrett.
10. Digitalisert materiale bør gjøres så lett tilgjengelig som mulig, og tillate så utstrakt bruk som mulig.

Tilgjengelig fra: <https://samlingsnett.no/rettigheter> Hentet: 25.04.2019. Mine uthevninger.

Flytskjema 1: Rettighetsklarering og lisensiering, fotografiske verk

Kilder:

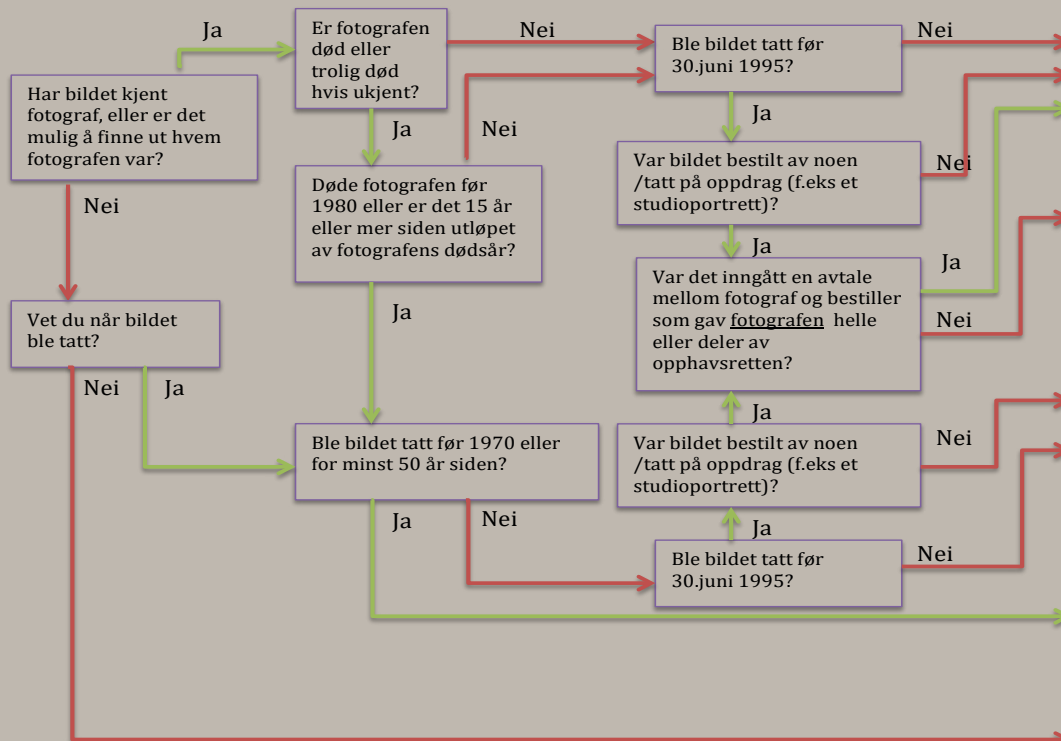
¹ Torgnesskar, Per Olav (red.) (udater) Fotojuss for arkiv, bibliotek og museum Norsk Kulturråd

Tilgjengelig fra: <https://dm.s-cf-03.din.u.org/fc/022w.vT.gxgc6> (Hentet: 16.01.2019)

² Lov om opphavsrett til åndsverk mv (åndsverkloven) (2018), § 1 1, 12, 105

Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40?q=%C3%A5ndsverk%20bryen> (Hentet: 16.01.2019)

Flytskjema 2: Rettighetsklarering og lisensiering, fotografiske bilder

-Vernetiden er ikke utløpt. Fotografen eller fotografens etterkommere har opphavsretten, og bestemmer hvordan bildet skal lisensieres.

- Ukjent fotograf: Det er ikke mulig å fastslå hvem som har opphavsretten til bildet (se punkt 2.8).

- Hvis rettighetene er overdratt til museet, gjelder bestemmelsene i kontrakten (se punkt 2.14).

- Dersom det er personer på bildet: Sjekk om du må ta personvern hensyn (se flytskjema 3).

- Bilder tatt i et arbeidsforhold: Arbeidsgiver kan ha rettighetene (se punkt 2.6).

-Vernetiden er ikke utløpt. Bestilleren har opphavsretten og bestemmer hvordan bildet skal lisensieres.

- Hvis rettighetene til bildet er overdratt til museet, gjelder bestemmelsene i kontrakten (se punkt 2.14).

- Personer på bildet? Sjekk om du må ta personvern hensyn (se flytskjema 3).

-Vernetiden er ikke utløpt. Fotografen/ fotografens etterkommere har opphavsretten, og bestemmer hvordan bildet skal lisensieres.

- Bilder tatt i et arbeidsforhold: Arbeidsgiver kan ha rettighetene (se punkt 2.6).

- Ukjent fotograf: Det er ikke mulig å fastslå hvem som har opphavsretten til bildet (se punkt 2.8).

- Hvis rettighetene til bildet er overdratt til museet, gjelder bestemmelsene i kontrakten (se punkt 2.14).

- Personer på bildet? Sjekk om du må ta personvern hensyn (se flytskjema 3).

-Vernetiden er utløpt, og bildet må merkes med "falt i det fri". Fotografen skal likevel alltid krediteres.

- Ukjent fotograf: Bildet bør merkes med "ukjent fotograf" (se punkt 2.8)

- Personer på bildet? Sjekk om du må ta personvern hensyn (se flytskjema 3).

Hovedregel: Det er ikke mulig å beregne vernetiden i dette tilfellet.

-Du kan velge å publisere bildet sammen med en intensjonserklæring (se punkt 2.8).

- Personer på bildet? Sjekk om du må ta personvern hensyn (se flytskjema 3).

Kilder:

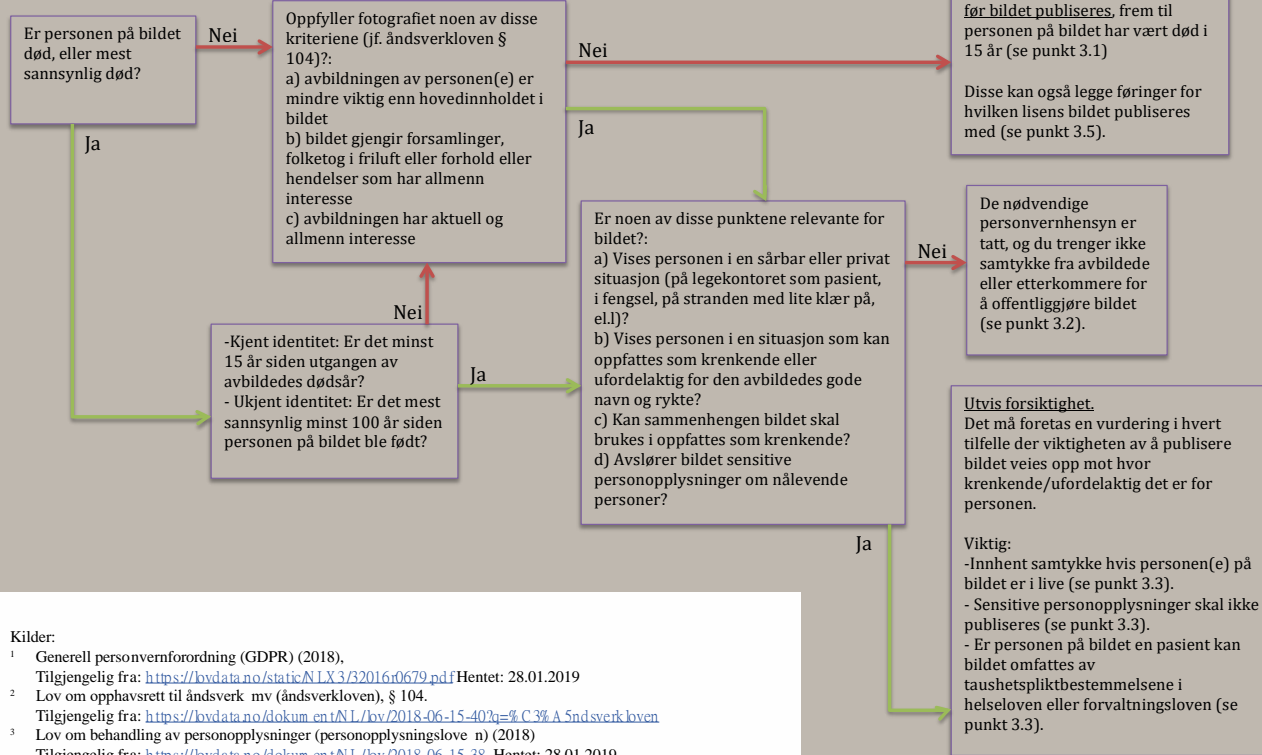
¹ Torgnesskar, Per Olav (red.) (ikk e datert) Fotojuss for arkiv, bibliotek og museum Norsk Kulturråd Tilgjengelig fra: <https://dm.s-cf-03.dn.u.no/fe/022w aV Tgxc6> (Hentet: 16.01.2019)

² Åndsverkloven (2018) Lov om opphavsrett til åndsverk mv, § 23, 104, 105

Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokum.en.t/NL/lov/2018-06-15-40?q=%C3%A5ndsverk_loven

Flytskjema 3: Personvern, alle fotografier

- Gjelder for alle fotografier der *identifiserbare* personer er avbildet, uavhengig om fotografiet er falt i det fri og om det er fotografiske bilder eller verk.

Kilder:

- Generell personvernforordning (GDPR) (2018). Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/static/NLX3/32016r0679.pdf> Hentet: 28.01.2019
- Lov om opphavsrett til åndsverk mv (åndsverkloven), § 104. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/nl/bv/2018-06-15-40?q=%C3%A5ndsverk+loven>
- Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) (2018) Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/nl/bv/2018-06-15-38>. Hentet: 28.01.2019
- Torgnesskar, Per Olav (red.) (udater t) Fotojuss for arkiv, bibliotek og museum Norsk Kulturråd Tilgjengelig fra: <https://dm.s-c-f-03.d.m.u.org/f/le/022w.aVTxgc6> Hentet: 16.01.2019

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

KLARERING AV FOTO – 3 STEG

1. Verk eller bilde?
2. Rettighetsklarering – vernetid og opphavsrett
3. Personvern – avbildede personer og deres rettigheter

VERK ELLER BILDE?

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

	Fotografiske verk	Fotografiske bilder
<i>Utbredelse i museumssamlinger</i>	Sjelden	Vanlig
<i>Fotografen er...</i>	...ofte en profesjonell (kunst)fotograf (men <i>må</i> ikke være det)	... profesjonell fotograf eller amatør
<i>Fotografiet fremhever...</i>	...fotografens kreativitet og skapende innsats	...motivet på en objektiv måte
<i>Vanlige fotografiske virkemidler</i>	Kreativ lyssetting, kameravinkling og arrangering av motivet. Beskjæring	Lyssetting som fremhever motivet. Enkel justering av kontrast.
<i>Kontekst</i>	Foto tatt til kunstutstillinger eller andre sammenhenger der kunst vises regnes ofte som verk.	Bestilte portrettfoto (både enkelt- og gruppebilder) regnes som oftest som bilder. Det samme gjelder foto tatt for å dokumentere hendelser, mennesker, bygninger, gjenstander osv (f.eks pressefoto).
<i>Sjanger</i>	Kunstfoto regnes som oftest som verk. De er ofte titulerte og signerte.	Dokumentariske foto regnes ofte som bilder. Har ofte en forklarende tekst (hvem/hva er avbildet, i hvilken situasjon, når), men ingen tittel.
<i>Totalinntrykk</i>	En tolkning av motivet	En nøktern gjengivelse av motivet

STEG 2: RETTIGHETSKLARERING

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

- 1) Beregne vernetid
- 2) Avklare bruk med rettighetshavere
- 3) Eventuelt lisensiere fotografiet

OPPHAVSRETT

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

Opphavsretten består av de *økonomiske* og de *ideelle* rettighetene

De økonomiske rettighetene: Eneretten til å endre, kopiere og tilgjengeliggjøre fotografiet, og gir vern mot at andre bruker det uten samtykke. De økonomiske rettighetene opphører når vernetiden går ut (Åndsverkloven § 3).

De ideelle rettighetene: gir opphavspersonen (den som skapte bildet/verket) rett til å bli navngitt når noen bruker fotografiet, og gir vern mot krenkelser av fotografiet eller opphaverens anseelse eller egenart (Åndsverkloven § 5).

Hvem har de økonomiske rettighetene? Som oftest fotografen. Noen ganger bestiller (gjelder for bestilte bilder tatt før 30.juni 1995). Hvis fotografiet er tatt i et arbeidsforhold kan arbeidsgiver ha de økonomiske rettighetene. Noen ganger har fotografen overført de økonomiske rettighetene til andre – for eksempel et museum.

VERNETID

- DEN TIDSPERIODEN DA DEN SOM HAR OPPHAVSRETTE TIL ET FOTOGRAFI HAR ENERETT TIL Å
ENDRE, KOPIERE OG TILGJENGELIGGJØRE FOTOGRAFIET

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAGE

Vernetid for fotografiske verk, åndsverk (Åndsverkloven § 11):

- 70 år fra det året fotografen døde, eller 70 år fra det året verket ble offentliggjort, dersom fotografen er ukjent

Vernetid for fotografiske bilder, «nærstående rettigheter» (Åndsverkloven § 23):

- 50 år fra det året bildet ble tatt og 15 år fra det året fotografen døde (det alternativet som gir lengst vern)
- 50 år fra det året bildet ble tatt, dersom fotograf er ukjent
- Hvis bildet er tatt før 1970 og fotografen døde før 1980, har det falt i det fri

Vernetiden beregnes alltid med utgangspunkt i fotografens dødsår, også når de økonomiske rettighetene er overført til andre (et museum, en arbeidsgiver eller et familiemedlem ved arv).

Etter vernetiden er utløpt er fotografiet «falt i det fri», og kan brukes fritt av alle. De ideelle rettighetene opphører ikke. Fotografen skal derfor alltid navngis.

LISENSIERING

- CC-lisenser: Et verktøy som gir økt tilgjengelighet i vernetiden
- Ulike CC-lisenser: 6 kjernelisenser, tillater ulik grad av bruk. Alle lisensene krever navngivelse av opphavsperson, og alle tillater at andre laster ned og sprer fotoet. Forskjellen på lisensene: Tillatelse til kommersiell bruk, tillatelse til bearbeidelser, del på samme vilkår.
- Kan kun brukes i vernetiden, og kun av personer/institusjoner som innehar de økonomiske rettighetene til fotografiet.

UTFORDRINGER I PRAKSIS

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

- 1) Kontrakt: Uklarheter rundt hvilke rettigheter museet har overtatt, og manglende opplysninger om fotograf. Gjør det vanskelig å velge lisens og regne ut vernetiden
- 2) Konflikt mellom idealet om delingskultur og museets økonomi: Bruk av restriktive lisenser eller høye administrasjonsgebyr er lovlig (i vernetiden), men kan likevel sees på som et brudd mot museets samfunnsoppdrag. **Viktig:** Er vernetiden utløpt må fotografiet merkes med «Falt i det fri».

OPPSUMMERING: OPPHAVSRETT OG LISENSIERING

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

- Viktig med en god kontrakt som tydelig avklarer rettighetsforhold ved inntak av nye foto
- Viktig å merke bilder der vernetiden er utløpt med «falt i det fri». Det er ikke lov å bruke CC-lisenser på fotografier der vernetiden er utløpt
- Kulturrådet anbefaler å velge en så åpen CC-lisens som mulig der museet har mulighet til det. Museet må selv veie denne anbefalingen fra Kulturrådet opp mot ønsket om å tjene penger på egne fotografier.

STEG 3: PERSONVERN – GJELDER FOTOGRAFIER DER IDENTIFISERBARE PERSONER ER AVBILDET

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

Personvern, kort oppsummert: Hvis du passer på å innhente skriftlig samtykke fra avbildede personer som er *identifiserbare* og som er *i live nå*, og ellers følger åndsverkloven § 104, er du på juridisk veldig trygg grunn.

To ting å ta stilling til:

- 1) Om fotoet kan publiseres, eller om det er etiske eller rettslige grunner til å la være.
- 2) Om det er påkrevd å innhente tillatelse fra avbildede før publisering.

Personvernbestemmelsen i åndsverkloven gjelder uavhengig av vernetidsbestemmelsen.

NÅR MÅ JEG INNHENTE SAMTYKKE FRA AVBILDEDE PERSONER FØR BILDET PUBLISERES PÅ NETT?

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

- Samtykke må innhentes fra nålevende personer (evt. foreldre/verge).
- Du må være spesifikk overfor den avbildede på hvordan du ønsker å bruke fotografiet, og personen må gi samtykke gjennom en aktiv handling.
- Du må også kunne påvise at samtykke har funnet sted. Skriftlig samtykke er derfor å anbefale
- Spør etterkommere om tillatelse før du publiserer bilder av personer som har vært døde *i mindre enn 15 år* (Åndsverkloven § 104).

Se Datatilsynets veileder om samtykke for mer info:

<https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/veiledere/veileder-om-behandlingsgrunnlag/samtykke/>

NÅR TRENGER JEG IKKE INNHENTE SAMTYKKE FRA AVBILDEDE FØR BILDER PUBLISERES PÅ NETT?

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

- Hvis personen på bildet har vært død i mer enn 15 år
- Hvis personen på bildet er en tilfeldig og ubetydelig del av motivet, og avbildningen ikke anses for å virke krenkende for personen – for eksempel tilfeldig forbigående i et gatebilde.
- Hvis fotografiet gjengir forsamlinger, folketog i friluft eller forhold eller hendelser som har allmenn interesse.
- Hvis fotografiet har aktuell og allmenn interesse. Med "aktuell og allmenn interesse" menes at det er knyttet til nyhetsbildet og at det er en generell, bred interesse for saken bildet illustrerer.

Datatilsynets artikkel om deling av bilder: <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/internett-og-apper/bilder-pa-nett/>

Se også Åndsverkloven § 104

HVILKE TYPER FOTOGRAFIER SKAL IKKE PUBLISERES?

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAGE

- Fotografier som inneholder sensitive personopplysninger om *nålevende personer*
Relevant lovverk: Personopplysningsloven og personvernforordningen (GDPR)
- Fotografier med taushetsbelagte opplysninger (gjelder både levende og avdøde).
Relevant lovverk: Taushetspliktbestemmelsene i helseloven og forvaltningsloven
- Fotografier med krenkende innhold (gjelder både levende og avdøde). Relevant lovverk: Straffeloven § 267

Personvernet til avbildede personer svekkes med tiden. Museets ansvar for å fortelle historien (også det som kan virke krenkende), må veies opp mot personvernet i hvert enkelt tilfelle.

CC-LISENSER OG PERSONVERN

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

- CC-lisenser og personvern: I utgangspunktet to ulike domener. En CC-lisens er kun en indikasjon på at den som innehar opphavsrettighetene har gitt den tillatelsen som lisensen gir – ikke en tillatelse til å la være å ta personvern hensyn. Se:
  - [https://wiki.creativecommons.org/wiki/PDM_FAQ#Are there other laws I should be aware of that might restrict my ability to use a PDM-marked work.3F](https://wiki.creativecommons.org/wiki/PDM_FAQ#Are_there_other_laws_I_should_be_aware_of_that_might_restrict_my_ability_to_use_a_PDM-marked_work.3F)
  - <https://creativecommons.org/faq/#how-are-publicity-privacy-and-personality-rights-affected-when-i-apply-a-cc-license>

Creative Commons anbefaler: Skrive en notis ved bildet som opplyser brukere om tillatelse er innhentet fra avbildede personer, og om nye brukere av fotoet må innhente ny tillatelse ved videre spredning.

**MANUALEN FINNES PÅ SAMLINGSNETT.NO,
NÆRMERE BESTEMT:**

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

<https://samlingsnett.no/manual-for-rettighetsklarering-og-lisensiering-av-foto-2019>

KILDER

Datatilsynet (2018) "Behandle særlige kategorier av personopplysninger (sensitive personopplysninger) - forbud og unntak". Tilgjengelig fra <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/veiledere/veileder-om-behandlingsgrunnlag/forbud-mot-a-behandle-sarlige-kategorier-av-personopplysninger-sensitive-personopplysninger-og-unntak/> Hentet: 29.01.2019

Datatilsynet (ikke datert) "Deling av bilder". Tilgjengelig fra: <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/internett-og-apper/bilder-pa-nett/> Hentet: 29.01.2019

Datatilsynet (ikke datert) "Samtykke" Tilgjengelig fra: <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/veiledere/veileder-om-behandlingsgrunnlag/samtykke/> Hentet: 26..03.2019

Den Europeiske Arkivgruppen (EAG) (2019) *Veileder i personvern for arkivbevarende institusjoner* Tilgjengelig fra: <https://www.arkivverket.no/nyheter/veileder-i-personvern-for-arkivbevarende-institusjoner?q=personvern%20arkiv> Hentet: 10.04.2019

Forarbeidene til åndsverkloven, *Ot. prp. nr. 54 (1994-95)*. Tilgjengelig fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1994-95&paid=4&wid=b&psid=DIVL396> Hentet: 25.01.2019

Generell personvernforordning (GDPR) (2018) Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/static/NLX3/32016r0679.pdf> Hentet: 28.01.2019

Kulturrådet (ikke datert) *Kulturrådets policy for webpublisering* Tilgjengelig fra: <https://samlingsnett.no/rettigheter> Hentet: 28.02.2019

Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) (2018) Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>. Hentet: 28.01.2019

Lov om opphavsrett til åndsverk mv (åndsverkloven) (2018). Spesielt relevant: § 11, 12, 23, 104 og 105 Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40?q=%C3%A5ndsverkloven> Hentet: 28.01.2019

Torgnesskar, Per Olav (red.) (2011) *Fotojuss for arkiv, bibliotek og museum* Norsk Kulturråd Tilgjengelig fra: <https://dms-cf-03.dimu.org/file/022waVTgxc6c> Hentet: 16.01.2019